

Берислав Благојевић

ЕНИГМА

Посједовао је дар да врло добро бира ријечи, да их слаже у реченице, а реченице у приче. Могао је да исприча нешто о њеном дару да готово непогрешиво и са надљудским стрпљењем слаже ријечи у бијеле квадрате укрштенице: *Ита Рина; Опунција; Аљехин; Патагонија; Хемингвеј; Агорафобија...*

Могао је, али није.

Са лакоћом је могао да опише детаље о њеном дјетињству у Краљевини Југославији, или породичну епопеју пјешачења и бјежања пред непријатељима за вријеме Великог рата од Таковице, те злосрећне метохијске потковице, до Нудог, окамењеног краја свијета на граници Црне Горе и Херцеговине. Без већих проблема је могао да ослика њен сусрет са једином љубави њеног живота и потоњим оцем њене двије кћери.

Могао је, али није.

Знао је за потуцања младих супружника по плодним семберским селима, за мирисе задружног живота у многољудној панчевачкој кући у Жарка Зрењанина, за осамљеност у гудурама око Фојнице, као да их је сам доживио или уснио. Знао је за судбоносну одлуку да се скрасе у Добоју, умјесто у Котору или Мостару, одлуку која ће усјећи неко чудновато и загонетно корито којим ће тећи животи других чланова њихове породице. Могао је да напише нешто о томе, или о каснијим ужасима деведесетих, о страху од глади, о страху *и* глади.

Могао је, али није.

Без проблема је могао да испише стотине страница о данима када је остала удовица, о мјесецима које је провела уз укрштене ријечи и осмосмерке, које и није толико вољела, али их је рјешавала јер су некада биле омиљена забава њеног мужа. Мислила је да ће некада, у збрканом и наоко насумичном распореду слова, наићи на његово име. Као на знак. Као на поруку. Као на *коначно* рјешење.

Могао је, на концу, да напише неки дирљив некролог, или неку сјетну бесједу која би била прочитана на дан њеног укопа.

Могао је, али није.

Неколико дана након њеног упокојења, у њеном омиљеном енигматском магазину појавила се енигма:

Особа која је преминула 2010. године имала је исте иницијале као и тридесет пети елемент у природном систему елемената. Тај елемент има четири изотопа – 77, 79, 81 и 82 – од којих су први и посљедњи нестабилни. Који од ова два изотопа треба одузети од године смрти да би се добила тачна година рођења те особе, ако је познато да је добитник нобелове награде за хемију те године био Адолф Виндаус?

Рјешење је писало на посљедњој страници: 82. Толико је година имала Б. Р. (Бр – ознака за Бром, тридесет пети елемент) када је умрла. Рођена је, према томе, 1928. године ($2010-82=1928$), исте оне године када је Виндаус добио нобелову награду.

Није познат аутор ове енигме, али се сумња да је управо он осмислио ову питалицу да би се опростио од ње на њој близак начин и да би њеним пријатељима, такође страсним љубитељима загонетки, обзнанио њен одлазак.

Фуга

Леону Роту

...Незапосленост је досегла нови максимум и у овом тренутку сваки други становник нема посао. Са врха стижу ријечи охрабрења уз апел да се грађани стрпе још мало, јер ускоро стижу бољи дани...

Већ три мјесеца није пратио вијести. Осјећао се добро; његови гомољасти подочњаци су донекле окопнили, лице му се понешто одмрштило и испеглало, а и крв је, чини се, поново заколала његовим образима, стидљиво их руменећи. Престао је да гризе заноктице,

а некад једва примјетне паузе између цигарета су се развукле у вишечасовно ритмично бешумно удисање чистог ваздуха.

...Основне животне намирнице – термин који обухвата исто што и у средњем вијеку – поскупјеле су трећи пут овог мјесеца. Властодршци кривицу виде у климатским промјенама, сушама, поплавама и далеком Ел Нињу чији се ефекти осјете и на стању овдашњих робних резерви...

Слушао је музику. Често и много. Некада Корсакова, покаткад фуге Бизеа и Шостаковича, понекад Мајлса Дејвиса или Сајмона и Гарфанкла, али ријетко кад било шта снимљено након љета љубави 1967. године (када су се улазна врата почела закључавати, а људи постали сумњичави, превише опрезни и лишени љепоте спонтаности у новонасталом амбијенту параноје). Сматрао је да након љубави долазе само лоше ствари узроковане болом, завишћу, чамотињом, бијесом... Стампедо бас бубња, шкрипање потрганих жица, цвилење клавијатура, вриштање, стењање, испребијани репови осминки и напукле главе четвртинки – какофонски терор се попут болести ширио из стана испод и, надгласавајући ухоугодне ноте из његовог грамофона, наговјештавао пораз љубави и њено повлачење пред незаустављивим налетима несносне мржње и агресије. Стављао би тада слушалице преко ушних шкољки, урађавши тако у плиму самообмане у којој лијепо надвисује ружно, у којој љубав побјеђује страх и ужас.

...Рођења су уриједила и, као и лијечење или сахрањивање, постала су привилегија богатих, или боље, оних који то могу себи да приуште. Све су чешћи случајеви да људи умиру у својим кућама, у неимаштини и заборављени од свих, а надлежни се питају: „Ко ће да плати трошкове спровода?“...

Спавао је и више него довољно. Десет, понекад и дванаест сати. Ријетко је сањао, готово никада. А и када би сањао, биле би то епизоде туђих живота, неке недоживљене догодовштине јунака прочитаних романа, смијех бољих времена што се пролама са других географских

ширина. Тих би се јутара будио посебно окријепљен, душе залијечене спознајом да има наде, да боље постоји. Тада би, уз дозу угодне јутарње горчине која разгаљује и буди осјетила, настављао да домаштава те паралелне стварности, измишљајући свој живот и проживљавајући га на пристојним странама безименог предграђа. Понекад би, уз додатни напор, успио да се присјети и стварних, ријетких, али дивних и далеких догађаја или лица што се изгубише у вртоглавици збиље која умара, дави и отуђује.

...Стопа самоубистава је у порасту. Број корисника народне кухиње је у порасту. Све је више малољетничке деликвенције, проституције и криминала. Након што је постало готово немогуће напустити државу, многи једини излаз виде у играма на срећу и спортским кладионицама...

Већ три мјесеца није пратио вијести. Премда се осјећао боље, никако није успијевао да у потпуности спере са себе љигавштину и чемер свакодневног које надире са свих страна. Када би желио да ужива у тишини, чуо би запомагање комшинице којој искључују струју људи у тамним комбинезонима. Када би се зажелио свјежег ваздуха и када би отворио прозор и махинално вирнуо напоље, видио би незнане несрећнике како роваре по контејнерима, како од рахитичних голубова отимају окорке хљеба. Видио би трочлану породицу која живи у аутомобилу, ту доле на паркингу, одакле сваки дан одапињу очајне чежњиве погледе на свој некадашњи дом из којег их је истјерала банка. Видио би дебеле полицајце који на углу заустављају возаче, њушкају као пси и траже разлоге да их оглобе.

Бијег је, ипак, немогућ, помислио је.

Обуо се и изашао на улицу. Након пар минута, срушио се поред киоска док је прелиставао новине. Људско срце, ма колико чудновато и снажно било, не може да издржи толико лоших вијести.

...Након посљедњег случаја изненадне смрти на улици, локалне власти су се поново нашле у проблемима и с правом се питају: „Ко ће да плати трошкове спровода?“...

Монструм

Овај човјек – *монструм* – како га је назвао аутор новинског чланка, није имао ни велике очњаке, ни зашиљене уши, ни трозуби реп, ни закрвављене очи. Јасно се видјело на објављеној фотографији (снимљеној приликом уласка у судницу) да се ради о сасвим обичном човјеку у касним тридесетим, коштуњавом и сувоњавом, човјеку блиједе пути и косе боје бамбусовог паркета.

На срећу, комшије су снимиле читав догађај мобилним телефоном и прослиједиле га Удружењу љубитеља животиња, након чега је услиједила тужба, писало је у тексту испод слике. Знам неке од тих људи из Удружења; то су они који својим мацама обувају папуче кад их пуштају у шетњу, они који ротвајлере држе заточене у поткровљима од двадесетак квадрата, исти они који тврде да свиње на фармама живе у нељудским условима.

У позадини фотографије јасно се види руља која му пријети и која подсјећа на демоне најгорих ноћних мора. Лако их је замислити како пљују, витлају песницама, замахују погрдним транспарентима... *Ударио је пса неколико пута у стражњицу, урлајући на њега, настављао је чланак. Монструм се, каже се даље у тексту, бранио од оптужби изјавом како је „желио да на вријеме научи пса да се људима не може вјеровати.“ Закључио је своју одбрану ријечима: „Сматрао сам да чиним племениту ствар, јер би неки каснији сусрет тог четвероножца са људима могао да буде још болнији, ако не и фаталан.“*

Убацио сам старе новине у пећ и потпалио ватру. Пламичци су лагано гутали текст и фотографију, палацајући бијесно из уста и шака правдољубивих крволока. Убрзо је и монструмово лице посивјело и винуло се ка облацима који ће, барем на час, прекрити сњажном чистоћом прљавштину града, прљавштину човјечанства.